

Szabadságot, demokráciát, jogállamiságot!

A demokratikus jogállamban korlátlan és korlátozhatatlan hatalom nincs. A jogállamiság lényege, hogy az állam kötve van a jogszabályokhoz, és a közhatalom gyakorlásának módját és kereteit a jogszabályok határozzák meg; a demokratikus hatalomgyakorlás alapja a népszuverenitás; s hogy az államszervezet hatalommegosztásra épül, amely a fékek és ellensúlyok rendszerén keresztül érvényesül. A hatalommegosztás elve mellett a demokratikus jogállam megvalósulásának feltétele az elválasztott szervek együttműködési kötelezettsége, azok eljárási és döntési autonómiájának, döntéshozatalának kölcsönös tiszteletben tartása, valamint az alkotmányra visszavezethető eljárási szabályok léte és betartása.

Ami Magyarországon ma van, az nem demokrácia!

Ma Magyarországon a közhatalom gyakorlása nem alkotmányos, nem érvényesülnek az alkotmányos alapelvek: a jogállamiság, a demokratikus hatalomgyakorlás és a hatalommegosztásra épülő államszervezet. Egyetlen demokratikus választáson bármilyen parlamenti többséget elért politikai erő sem vindikálhatja magának a jogot a korlátozatlan és korlátozhatatlan hatalom gyakorlásra. A Magyar Szocialista Párt kérlelhetetlen ellenfele a kirekesztő és tekintélyuralmi rendszernek, és azt megvalósító Fidesznek, valamint a KDNP-nek. Az MSZP az illiberális-önkéntyuralmi erők és a liberális-demokrata erők harcában egyértelműen ez utóbbiakat tekinti szövetségeseinek!

Az Alaptörvényben is megjelenik a hatalommegosztás elve a normaszövegben: „A magyar állam működése a hatalom megosztásának elvén alapszik.”¹ Mint ahogy a másik két alapelv is, mely szerint: „Magyarország független demokratikus jogállam,”² illetve: „a közhatalom forrása a nép.”³ Ebből következően jogi alapon is számonkérhető, közjogi szempontból is vitatható a kétharmados többséggel rendelkező Fidesz-KDNP közjogi átalakításai, amelyek az Alaptörvényben rögzített elvekkel ellentétesek.

---

¹ Magyarország Alaptörvénye, C) cikk (1) bekezdés.

² Magyarország Alaptörvénye, B) cikk (1) bekezdés.

³ Magyarország Alaptörvénye, B) cikk (3) bekezdés.

Az Alaptörvény illegitim

A ma hatályos Alaptörvény nem rendelkezik megfelelő legitimitással, és egyoldalú – keresztény-konzervatív – értékrendet tükröz. Az alkotmány normatív erővel bíró szimbólum. Nem lehet leegyszerűsíteni egy alkotmány (alaptörvény) legitimitásának kérdését arra, hogy azt az arra jogosult állami szerv a hatályos jogszabályok betartásával, a jogalkotási eljárás szabályainak megtartásával fogadta el. A törvényhozó és az alkotmányozó hatalom akkor sem azonos, ha a kormánypártok mindkettőt egyedül, az ellenzék támogatása nélkül is gyakorolhatják.

Az Alkotmánytól az Alaptörvényig vezető út során világossá vált, hogy a Fidesz-KDNP-kormány felrúgja a konszenzusra törekvés minimumát is. 2010 őszén, részben az Alkotmánybíróság jogköreinek később részletezendő csorbítása, részben a kormánypártok kompromisszumkészségének a jogalkotás és az alkotmányozás során megtapasztalt hiánya miatt, tiltakozásul, mindhárom ellenzéki párt kilépett az alkotmányozás folyamatából.

Bár a koncepció vitáját 2011 februárjában megkezdte az Országgyűlés, a Fidesz néhány nappal azelőtt, hogy az Országgyűlés szavazott volna a hónapok óta tárgyalt alkotmánykonceptióról, módosító javaslatot nyújtott be az alkotmányozás szabályainak megváltoztatására, amit a kormánypárti többség el is fogadott. Eszerint nem a kormány terjeszti elő a normaszöveg-javaslatot az elfogadott koncepció alapján, hanem minden képviselőcsoport maga, a koncepció pedig egy olyan segédanyaggá válik, amelyik az előterjesztő frakciók munkáját segíti. Emiatt a koncepcióban meghatározott elvek és a végül elfogadott Alaptörvény között legfeljebb véletlenszerű egyezések voltak, az utóbbi nem a koncepció alapján készült. A Fidesz tervezetét a bejelentés szerint három politikus dolgozta ki, s a hírek szerint a preambulomot (a „Nemzeti hitvallást”) a miniszterelnök PR-csapata írta. Az új alkotmányt, amely tehát végül is csak alaptörvény lett, április 18-án fogadta el az Országgyűlés kormánypárti többsége, és 25-én írta alá a köztársasági elnök.

A jogalkotási és a – sokszor ezáltal lehetővé váló – kinevezési gyakorlat, a tizenhárom alkotmánymódosítás, valamint a sarkalatos törvények megalkotásának segítségével a Fidesz-KDNP letaglózó csapat mért Magyarországon a fékek és ellensúlyok rendszerére. A konkrét hatalmi pozíciókat is érintő rendelkezések kodifikációja az alkotmányozás során, azzal párhuzamosan, valamint azt követően, a sarkalatos törvények megalkotásakor, s nem annak keretében folyt. Miközben az alkotmányozás lett volna hivatott arra, hogy széles körű társadalmi és szakmai vita során

az Országgyűlés döntsön arról, milyen módon kívánja átalakítani Magyarországnak közjogi berendezkedését, ez nem így történt.

Az autoriter kormányzás dramaturgiája

A 2010 után kialakított rendszert a Magyar Szocialista Párt autoriternek, vagyis szisztematikusan önkényes közhatalomnak tekinti. A szabadságot és egyenlőséget biztosító emberi jogok, a jogállamiság és más alkotmányos elvek, értékek rendszerszerű megsértésével kényszeríti ki a közhatalomnak való engedelmességet.⁴ Más szóval, a politikai pluralizmus jelentősen korlátozott, az alkotmányos intézmények diszfunkcionálisan működnek, az alapvető jogok érvényesíthetetlenek vagy el sem ismerik őket, az autonóm civil szerveződések elnyomás sújtja. **A Fidesz létének lényege a közvagyon eltulajdonítása; az állami önkény alá igyekszik rendezni az autonómiákat, az öngazgatás intézményeit; csökkentette az önkormányzatok jogkörét és forrásait; megnyirbálta az egyetemek autonómiáját és privatizálja őket; korlátozza a tudomány függetlenségét és a kultúra szabadságát; a keresztény-konzervatív önkény kalodájába zárta az oktatás intézményrendszerét!**

1) **A Fidesz-KDNP a közvetlen hatalomgyakorlás legfontosabb eszközét, a népszavazást gyakorlatilag kiiktatta a jogrendszerből.** Az Alaptörvény hatálybalépésével az országos népszavazás érvényességi küszöbét oly módon emelték meg, hogy az megnehezítse, hogy egy népszavazás érvényes és eredményes lehessen. Az Alaptörvény szerint ugyanis ma az országos népszavazás akkor érvényes, ha az összes választópolgár több mint fele érvényesen szavazott, és akkor eredményes, ha az érvényesen szavazó választópolgárok több mint fele a megfogalmazott kérdésre azonos választ adott. A véleménynyilvánító népszavazás intézményét formálisan is megszüntették, így értelemszerűen azt a lehetőséget is, hogy az országgyűlési képviselők egyharmada népszavazást kezdeményezhessen (ez a joguk a véleménynyilvánító népszavazásra állt fenn).

2) **Az Országgyűlés törvényalkotóból és a végrehajtó hatalom ellenőréből a kormány kritikátlan szavazógépévé vált.** Az Országgyűlés elnöke, valamint a Fidesz és a KDNP képviselői minden lehetséges módon akadályozzák az ellenzék működését. Az Országgyűlésre a Fidesz-KDNP kormány és a kormánypárti képviselők, mint a kormányzati lendületet lassító, a jogállami díszletek fenntartásához szükséges rosszra tekintenek. A parlamenti gyakorlat sokszor nem csupán a fékek és

⁴ http://epa.oszk.hu/02300/02334/00071/pdf/EPA02334_fundamentum_2016_02-04_005-018.pdf

ellensúlyok rendszerét sértő módon, de formálisan ugyan legitímen, de szándékosan és tudottan, tartósan és rendszerszerűen jogellenes volt. Ez pedig nem csupán a hatalommegosztás alkotmányos elvét, hanem a jogállami működést is megkérdőjelezi.

3) A Fidesz és a KDNP az egyes közjogi ellentétpárok összemosása és legteljesebb félreértelmezése alapján azt képviseli, hogy az államfő nem különálló hatalmi ág, így nem is lehet ellensúlya a kormánynak, hanem a végrehajtó hatalom része. A kérdés korántsem elméleti. A 2010-től két éven keresztül hivatalban volt köztársasági elnök ugyanis már beiktatásakor kinyilvánította, hogy nem ellensúly, hanem a kormányzati munka motorja lesz. Hivatali ideje alatt egyetlen esetben sem élt vétőjogával. Utódjának magatartása annyival szofisztikáltabb, hogy ő sosem mondta ki nyíltan ugyanezt, sőt, néha még államfői vétőjával is él, azonban sosem olyan módon és olyan tárgykörökben, hogy az valóban ellensúlya legyen a kormányzati működésnek. Követi tehát azt a gyakorlatot, amely szerint a független intézmények demokratikus díszletekként ugyan működnek, azonban valódi ellensúlyt nem képeznek.

4) Az Alkotmánybíróság átalakítása szimbolikus része annak a folyamatnak, amely Magyarországon a fékek és ellensúlyok lebontásához vezetett, amelynek következményeképpen számos nemzetközi fórumon indult vizsgálat Magyarországgal szemben, s számos elmarasztalást kellett elszenvednünk.

• Lényegesen szűkült az utólagos absztrakt normakontrollt kezdeményezni jogosultak köre. Ezzel pedig a kormány ellensúlyát jelentő ellenzék és az érdekképviselői szervezetek kezéből vették ki az egyik leghatékonyabb eszközt. 2010 végétől kezdődően az Alkotmánybíróság nem is vizsgálhatja felül minden esetben a meghozott jogszabályokat. A Fidesz és a KDNP rendkívül cinikusan azzal indokolták a módosítás szükségességét, hogy: „a jogállam megszilárdulásával az alkotmánybíráskodás ilyen széles jogköre mára indokolatlanná vált”. Egyes változásoknál tapasztalhatjuk az Alkotmánybíróság jogköreinek bővülését is, ilyesmi azonban sosem az Alkotmánybíróság, és a kormány vagy az Alkotmánybíróság és az Országgyűlés viszonyrendszerében érhető tetten, hanem más hatalmi tényezők – például az Alkotmánybíróság és a bíróságok vagy az Alkotmánybíróság és az önkormányzatok – viszonyának vonatkozásában.

• Bár a valódi alkotmányjogi panasz bevezetése helyes lépés volt, a hatalommegosztás szempontjait vizsgálva az „actio popularis”⁵ lehetőségének megszüntetését nem ellensúlyozza. Ez a változás azt eredményezte, hogy az Alkotmánybíróság – feladatkörét tekintve – inkább vált a bíróságok, mint az Országgyűlés alkotmányos kontrolljává. **Bizonyos törvények alkotmányossági felülvizsgálat alóli kivonása rendszerszintű gyakorlattá vált.** Az Alkotmány, később az Alaptörvény, keret helyett eszköz lett. Az előzetes normakontroll indítványozó körének kiszélesítése a testületet a korábbihoz képest közelebb sodorta a politikai döntéshozókhoz, s éppen a Fidesz-KDNP kormánynak és a kormánypártoknak biztosított új, eddig nem létező jogosultságokat alkotmánybírósági eljárások kezdeményezésére.

• 2010 nyarától – amióta egy törvénymódosítás alapján a jelölőbizottság összetétele igazodik a parlamenti arányokhoz – a Fidesz és a KDNP az ellenzék beleszólása nélkül, önállóan állíthat alkotmánybíró-jelölteket. Ennek az lett az eredménye, hogy tíz év óta kizárólag a Fidesz által jelöltek váltak a testület tagjává. **Az így megválasztott alkotmánybírók többsége – tisztelet a kivételeknek – elsősorban nem szakmai, hanem politikai megfontolások alapján hozza meg döntéseit, emiatt pedig az Alkotmánybíróság nem tölti be ellensúlyt képző szerepét.** A korábbi gyakorlat szerint a mindenkori kormányoldal csak az ellenzék egyetértésével tudott alkotmánybírókat jelölni. A jelölési folyamatban az ellenzéki vagy éppen a kormányoldali vétó megakadályozta, hogy a másik oldal számára politikai kötődése vagy nézetrendszere miatt elfogadhatatlan személy váljon az Alkotmánybíróság tagjává. A jelölési szabályok megváltoztatása 2010-ben nem azért volt fontos, hogy az ellenzék által javasolt személyek jelöltté válását megakadályozhassák, hanem azért, hogy a kormányoldal által javasolt személyek jelöltté válhassanak az ellenzék egyetértése nélkül is.

5) **Az alkotmányozás során bevezetett új bírósági igazgatási modell összességében veszélyeztette az igazságszolgáltatás függetlenségét.** A Fidesz és a KDNP a bírósági igazgatásban, beleértve a státuszdöntéseket is, olyan vezetést kívánt, ahol az egyszemélyi vezető nem része a bírói önigazgatásnak, s nincs felette érdemi kontroll sem. A hazai, de elsősorban az uniós szervezetek kritikái miatt, a Fidesz-KDNP-kormány az igazságügyi reform túlnyomó részének visszavonására kényszerült, aminek hatására a mai igazgatási modell kevés kivételtől eltekintve megfelel a jogállami elvárásoknak, de semmiképpen sem tekinthető

---

⁵ Közérdekű pertelési jog.

ideálisnak. **A szervezeti reform és az azt követő bíróságokat érintő törvények lényegében a bírói függetlenség felszámolására tett kísérletek voltak, ahogy az volt a bírák nyugdíjazására tett javaslat is, amit végül sem az Alkotmánybíróság, sem az Európai Bíróság nem hagyott jóvá.**

Az a szemléletmód, amellyel a Fidesz-KDNP-kormány több vonatkozásban – az említett esetben például a nyugdíjszabályokon keresztül – a közigazgatási rendszer részeként próbálta kezelni a bírói kart, annak a több évszázados elvnek a tagadása, hogy a bírói hatalom – melyet nem a bírói vezetés és felső igazgatás, hanem minden egyes bíró külön-külön gyakorol – önálló és független, az nem összemosható és nem betagozható az államigazgatás rendszerébe. A bírák státuszára irányadó szabályok nem összehasonlíthatók más állami alkalmazottakra és tisztségviselőkre vonatkozó szabályokkal, azok ugyanis a bírói függetlenséget szavatoló szabályozás lényegi részei. Ezért a bírák nyugdíjkorhatára alkotmányos jelentőségű kérdéssé vált.

6) Az ügyészség közjogi helyzete nem változott, azonban a szolgálati viszonyról szóló törvény módosításával, valamint az ügyészséget érintő alkotmányos rendelkezések megváltoztatásával a legfőbb ügyész mozgásteré, hatásköre bővült, az ügyészség külső kontrolljának lehetőségei pedig szűkebbek lettek. Legfőbb ügyésznek - egy, - a kormánypártokhoz egyértelműen köthető jelöltet választott meg az Országgyűlés kormánypárti többsége a korábbi 6 helyett 9, majd ugyanőt még 9 évre, aki pártos és a politikai folyamatokat is befolyásolni törekvő működésével sajnos igazolta a személyével kapcsolatos fenntartásokat. Az ügyészséget az autokratikus állam egyik legfontosabb kiszolgálójává, hatalmának bástyájává tette. Az ügyészség ma, formális alkotmányos helyzete ellenére, nem független, hanem – a testületet szinte korlátlan és senki által nem ellenőrizhető hatalommal irányító legfőbb ügyész személyén keresztül – a kormány akarata és megrendelése szerint működik.

7) A Fidesz és a KDNP szűkítette az ombudsmani rendszer mozgásterét. A korábban önálló biztosok az új rendszerben elvesztették összes hatáskörüket, önálló intézkedésre az új törvény értelmében nem váltak jogosulttá, intézkedési joga csak az alapvető jogok biztosának lett. Ami azonban ennél még hátrányosabb, hogy azon jogkörök túlnyomó többsége, amelyek nem a klasszikus ombudsmani modellhez köthetők – így például a bírságolási jog, a keresetindítási jog és egyéb hatósági jogkörök –, már nem kerültek át az alapvető jogok biztosához. Ezeket a

jogköröket országgyűlési biztos nem gyakorolhatja, így eszközei lényegesen csökkentek.

Az adatvédelmi biztos helyébe Nemzeti Adatvédelmi és Információs Hatóságot hoztak létre, autonóm államigazgatási szervként, amelynek elnökét a miniszterelnök jelöli, és a köztársasági elnök nevezi ki. **Az adatvédelem területén nem csupán a struktúra megváltoztatása okoz komoly gondot, hanem a személyes adatok védelmét biztosító garanciák megtizedelése és a közérdekű adatok körének – ezáltal az azokhoz való hozzáférés lehetőségének – szűkítése is.** Míg a Fidesz és a KDNP a hatóságra vonatkozó rendelkezéseket szükségesnek látta kétharmados törvényben rögzíteni, magára az adatvédelemre és információs jogokra vonatkozó szabályozás – addig kétharmados garanciáját – az Alaptörvény már nem tartalmazza. A törvény lényegesen csökkentette a személyes adatok védelmére vonatkozó garanciákat, a közfeladatot ellátó szervek esetében csak a tevékenységükre vonatkozó adatokat minősíti közérdekű adatnak, s azok így lehetőséget kaptak, hogy szűkebben értelmezzék a közérdekű adatok fogalmát.⁶

8) A közpénzügyi ellenőrzést biztosító szervezetek vonatkozásában a legfőbb problémát nem jogi szabályozásuk, hanem működésük jelenti. Az Állami Számvevőszék és a Költségvetési Tanács esetében a Fidesz és a KDNP szervezeti átalakításokkal és személyi döntések sorozatával elérte, hogy a két testület a gyakorlatban ne működhessen a kormány ellensúlyaként. Az elmúlt időszakban az Állami Számvevőszék teljesen átpolitizált módon működött. Jelentősen megerősítették az ÁSZ elnökének – a Fidesz korábbi politikusának – a szervezet kialakításával és működtetésével kapcsolatos jogkörét. Az elnök hatáskörébe került a szervezeti és működési szabályzat meghatározásának, valamint a vezetői megbízatások kiadásának és akár indokolás nélküli megvonásának joga. Emellett az Állami Számvevőszék elnökére is bevezették azt a szabályt, hogy 12 éves mandátumának lejárta után továbbra is hivatalában marad mindaddig, amíg az utódját az Országgyűlés – kétharmados többséggel – meg nem választja.

Durva beavatkozás a magánéletbe

A család egy folyamatosan fejlődő fogalom, amelyet a hétköznapi erkölcs és a mindennapi szokások töltenek fel tartalommal, és pont ezért az alkotmányjog általában kerüli fogalmának pontos meghatározását. Az

---

⁶ Közérdekű adat a személyes adat fogalma alá nem eső, állami szervek működésével kapcsolatban keletkezett adat.

alkotmányjog azt szabályozza, hogy a család, mint a társadalom alapintézménye, az emberi együttélés alapegysége, a magánélet legfontosabb és legintimebb tere milyen állami védelmet élvezzen. Ennél fogva a család fogalmának alkotmányjogi vizsgálata során azt kell értékelni, hogy a szabályozás milyen gyakorlati következményekkel jár az állampolgárok számára. Az állam ugyanis világnézeti alapon a család fogalmát nem szűkítheti le és elsődleges feladata az, hogy a valamennyi családot a lehető legszélesebb védelemben részesítse.

Ezzel szemben az elmúlt évek alaptörvény-módosításaiban nyomon követhető a Fidesz és a KDNP katolikus természetjogi házasság- és családfelfogása, amely fokozatosan egyre kirekesztőbbé és ellenségesebbé vált. Mára a Fidesz és a KDNP egyértelművé tette, hogy az Alaptörvény a heteroszexuális, monogám házasságban élő, biológiailag termékeny személyeket preferálja. Az általuk propagált meghatározás kirekesztő, és olyan világnézeti elkötelezett családképet vázol fel, amelyet nem minden állampolgár tekint magáénak, vagy amellyel nem feltétlenül szeretne azonosulni. Ezekről a személyektől az Alaptörvény szándékosan megtagadja az azonosulás lehetőségét, és nyíltan sérti autonómiájukat.

Az Alaptörvény új L) cikke alapján: „Magyarország védi a házasság intézményét, mint férfi és nő között, önkéntes elhatározás alapján létrejött életközösséget, valamint a családot, mint a nemzet fennmaradásának alapját. A családi kapcsolat alapja a házasság, illetve a szülő-gyermek viszony.” Az Alaptörvény L) cikkének eredeti szövege nem korlátozta a család fogalmát a házasságban élőkre és a szülő-gyermek viszonyra. Ezt csak a negyedik alaptörvény módosítás keretében vezették be, amely jelentősen szűkítette a család alkotmányos fogalmát amikor úgy fogalmazott, hogy a „családi kapcsolat alapja a házasság, illetve a szülő-gyermek viszony”. Jól látható, hogy az Alaptörvény családfogalma nem terjed ki a nem-házastárs szülők egymás közötti viszonyára sem. Gyakorlatilag az Alaptörvény keresztény erkölcsi kötelezettségeket iktatott az alapjogok közé, és csak az általa erkölcsileg értékesnek minősített együttélést részesíti alkotmányos védelemben.

Ha a család kizárólag a klasszikus apa-anyag-gyermek együttesként értelmezhető, akkor az Alaptörvény nem tekinti családnak az olyan együttélési formákat, amelyek nem felelnek meg ennek a megközelítésnek. Ez pedig az azonos nemű párokon túl az egyedülálló szülőket vagy a bármilyen okból gyermek nélkül együtt élő heteroszexuális partnereket is közvetlenül érinti. A család szűkített

fogalmából eredő megkülönböztetés az elmúlt években a joggyakorlatban is tetten érhető volt. Pedig az állam intézményvédelmi kötelességének valamennyi szociológiai értelemben vett család vonatkozásában fenn kellene állnia. Az Alkotmánybíróság szerint az állam intézményvédelmi kötelezettség alapján “egy nyitott, demokratikus társadalomban nem lehet akadálya jogok kiterjesztésének, hiszen az ezzel ellentétes értelmezés ellentmondásban áll az Alkotmány szellemiségével.⁷ **Tehát a család alkotmányos védelemre érdemes, és ezt a védelmi kört a társadalmi változások figyelembevételével csak növelni lehet, szűkíteni nem.**

Az állam dönthet úgy, hogy bizonyos együttélési formákat külön támogat – például a több gyermeket vállaló családok érdekében speciális programokat dolgoz ki –, ez azonban nem jelenti azt, hogy erkölcsileg minősítheti, helyeselheti vagy helytelenítheti azt, hogy szeretetközösségben élő partnerek, gyermekkel vagy gyermek nélkül családnak tekinthetik-e magukat, vagy sem. Ennek megítélése nem az államra tartozik. Ha mégis ezt teszi, azzal megsérti a magánélet szentségét. Senki sem vitatja, hogy az európai társadalmak az antik-zsidó-keresztény hagyományokon alapulnak, de az állam és az egyház elválasztása olyan alapelv a felvilágosodás óta, amely egyebek mellett azt is kizárja, hogy valamely vallás előírásai közvetlen módon kormányzati politikává válhassanak, azoknak a számára is, akik nem egy vallás előírásai szerint szeretnék az életüket élni. Ettől még igaz, hogy az európai demokratikus társadalmakban két ember szeretetközösségére, együttélésre épül a családfogalom, de hogy ők anyakönyvezett házasságban vagy élettársi kapcsolatban élnek-e, vállalnak-e gyermeket, gyerekeket, akik a sajátjaik vagy örökbe fogadottak, ez a saját döntésük – és e döntések mind a család fogalmán belül értelmezhetők.

Az Alaptörvény XV. cikke a szexuális orientáció kérdését nem említi a tiltott megkülönböztetések sorában, tehát nem tiltja meg – ugyanakkor nem is zárja ki –, hogy az állam szexuális orientáció alapján pártoljon, vagy épp hátrányosan kezeljen egy életformát. Ezzel összhangban áll, hogy a Fidesz az Alaptörvényben kizárta az azonos neműek házasságának lehetőségét, és világnézetileg elkötelezett jogértelmezéssel törekszik a homoszexuális kapcsolatok és “családok” teljes elszigetelésére.

---

⁷ ABH 2010, 194, 208

Demokratikus jogállamot!

Az Alkotmány a nemzeté!

A Magyar Szocialista Párt álláspontja, hogy a nemzet alkotmánya mindenkié, és így az nem lehet kirekesztő. Ezért, megtartva az Országgyűlés koordinatív, kezdeményező és döntéshozó szerepét az alkotmányozás folyamatában, széleskörű – és a korábbi statáriális módszertől eltérően, mindenkinek megfelelő időt biztosító – társadalmi konzultációt javaslunk indítani az új alkotmányról. A Magyar Szocialista Párt azt javasolja, hogy az új alkotmányt az Országgyűlés fogadja el, és népszavazás erősítse meg.

1) A Magyar Szocialista Párt az új alkotmány értékszempléletével kapcsolatban két megközelítés megvitatását javasolja:

A) Az új alkotmányban meg kell jelennie a konzervatív értékek mellett baloldali, liberális, zöld és más értékrendet képviselő deklarációknak és normáknak is. Ennek a megközelítésnek az alapja az a felfogás, hogy a pluralitás, a sokszínűség nem azonos az értéknélküliséggel, az alapértékeink tagadásával vagy relativizálásukkal. A keresztény kultúra éppúgy nemzeti hagyományunk része, mint a polgári jogi mozgalmaink, az antik tradíciók vagy közösen vállalt európai értékeink. Azaz a preambulumból nem száműzni kell a már megjelenített értékeket, hanem be kell emelni másokat is. Ennek érvényesítése azonban az új alkotmány semlegességét veszélyezteti, mint ahogy most az Alaptörvény R) cikk (4) bekezdése a keresztény kultúra védelmét kifejezetten az állami szervek köteletségévé teszi.⁸

B) Az állam alkotmányának az egész politikai közösséget kell képviselnie, ezért az alkotmánynak a világnézeti semlegesség követelményének kell megfelelnie. Egy demokratikus alkotmánynak nincsenek erkölcsi vagy világnézeti preferenciái, ugyanis, ha az alkotmány ezekben a kérdésekben egyértelműen érvényesülő preferenciát állítana fel, akkor azzal megfosztaná a társadalom egyes csoportjait az azonosulás lehetőségétől és ezzel veszélyeztetné az egyenlőséget és a politikai legitimitását is. Ebből kifolyólag az alkotmány és az állam felé támasztott semlegesség követelménye azt jelenti, hogy az állam az egész politikai közösséget képviseli, amely túlmutat a liberális, konzervatív, keresztény vagy baloldali értékeken. Ezért az alkotmánynak nem kell tételesen

⁸ Ennek súlyos következménye, mint ahogy a „Meseország mindenkié” ügyben megtapasztalhattunk: <https://www.kormanyhivatal.hu/hu/budapest/hirek/tizstessegtelen-kereskedelmi-gyakorlatot-folytat-a-labrisz-egyesulet-a-meseország-mindenkie-cimu-konyv-ertesitesekor>

tartalmaznia valamennyi Magyarországon képviselt politikai és világnézeti csoportot, hanem azt kell hangsúlyoznia, hogy nincsenek preferenciái és minden elköteleződés nélkül képviseli a demokratikus elveket, amelyek alapján sokféle ideológiának biztosítja a demokratikus kormányzás lehetőségét és feltétel nélkül garantálja az alkotmányban lefektetett szabadságjogokat valamennyi állampolgár számára.

2) A Magyar Szocialista Párt azt viszont javasolja, hogy a preambulumban hivatkozni kell a – hazánk régi-új nevén – Magyar Köztársaságnak az európai és a nemzetközi közösséghez tartozására, a magyar és az európai kultúra értékeire, arra, hogy az alkotmány szellemisége a szabadság, az egyenlőség és a testvériség egyetemes értékein alapul, célja az emberi és állampolgári jogok biztosítása, ezek védelme; a jogállamiság és a népszuverenitás érvényesítése, védelmük további garanciákkal való megerősítése. Kiemelt értéként hangsúlyoznunk kell Magyarország elkötelezettségét az Európa népei közötti egyre szorosabb egység létrehozásának folyamatát illetően, valamint az Európai Unió közös értékeinek erősítésében és védelmében.

3) A Magyar Szocialista Párt javasolja, hogy az új alkotmány teremtsen meg a demokrácia és a jogállami működés garanciáit, különösen az alapvető emberi és szabadságjogok alkotmányos védelmének, a közvélemény hiteles és befolyástól mentes tájékoztatásának biztosítékait. Rögzítse a hatalmi ágak elválasztásának és független működésének garanciális szabályait, határozza meg a többpártrendszeren alapuló parlamenti demokrácia kereteit, pontosan fejtse ki a hatalom erőszakos megszerzésére, illetve kizárólagos birtoklására irányuló törekvések tilalmát, erősítse meg az általános és egyenlő választójog kimondását.

• A demokrácia védelme, a jogállami működés fejlesztése érdekében az új alkotmány arányos választási rendszert alapozzon meg, tartalmazzon garanciális szabályokat az erőszakos szervezetek és az igazságszolgáltatás politikai befolyásolásának tilalmát illetően, biztosítsa a sajtószabadság érvényesülését. Egyértelműen álljon ki a vallás- és lelkiismereti szabadság biztosítása, ugyanakkor az állam és az egyház szétválasztása mellett. Rögzítse az államhatalom kötelezettségeit a kisebbségekkel szemben, a kisebbségek jogainak biztosítása és védelme érdekében. Határozza meg az állam szerepét, feladatai ellátásának feltételeit. Erősítse az alapvető jogok védelmének garanciáit, kiemelten biztosítsa az élethez és emberi méltósághoz való jog elsődlegességét, korlátozásának tilalmát. Tiltsa meg, hogy jogszabály visszamenőleges

hatállyal állapítson meg vagy tegyen terhesebbé kötelezettséget, nyilvánítson valamely magatartást jogellenessé. Biztosítson elegendő időt az állampolgárok és a vállalkozások számára egy jogszabály hatálybalépéshez annak érdekében, hogy felkészülhessenek a jogszabályváltozásra.

- **A közjó szempontjainak érvényesülése** érdekében az új alkotmány fogalmazza meg az állam szerepvállalásának tartalmát a területi, szociális, etnikai, illetve minden más esélykülönbség mérséklése érdekében. Fogalmazzon meg alapvető elveket és konkrét szabályokat a közpénzügyek kezeléséhez. Határozottan álljon ki a környezettudatos gazdálkodás és egészséges életmód szempontjainak érvényesítése mellett, szigorúan korlátozza a környezetkárosító tevékenységeket. Rögzítse az érdekegyeztetés kereteit, a szakszervezetek, a munkáltatói szervezetek, a szociális partnerek együttműködésének legalapvetőbb elveit, intézményeit. Juttassa érvényre a társadalmi egyeztetéssel kapcsolatos általános és speciális szabályokat, biztosítsa, hogy a befizetett járulékkért nyugdíj és egészségügyi ellátás jár, rögzítse az igazságos közteherviselés elvét. Garanciákkal védje a fogyasztók jogait.

- **A gazdaság hatékonyabb, biztonságosabb működése** érdekében az új alkotmány alkotmányos értéként rögzítse a vállalkozások működését alapvetően befolyásoló szabályok stabilitását, kiszámíthatóságát és átláthatóságát. Tiltsa meg az adótörvények évközben történő módosítását, valamint a vállalkozásokat és magánszemélyeket visszamenőleges hatállyal kedvezőtlenül érintő jogszabály-módosításokat.⁹ A vállalkozások közpénzekhez jutásának feltételül szabja az adott vállalkozás esetében a jó munkaügyi kapcsolatokat, hangsúlyozza a kollektív megállapodások fontosságát. Szabja meg az állam eladósodásának felső határát, közpénzből történő finanszírozás esetén írja elő a kifizetések transzparenciáját. Tartalmazza a szabad vállalkozást és a tulajdonformák egyenlőségét biztosító szabályokat, valamint a szövetkezés lehetőségét.

- **Az emberek, a családok boldogulása** érdekében az új Alkotmány pontosabban határozza meg a munkához való jog tartalmát, tiltsa meg az indokolás nélküli elbocsátást. Rögzítse a szociális ellátáshoz való jog feltételeit, határozza meg a szociális biztonsághoz és az emberhez méltó életkörülményekhez való jog érvényesüléséhez kapcsolódó állami feladatokat. Határozza meg a családtámogatás, a gyermeknevelés

---

⁹ A visszamenőleges hatály explicit tilalma megjelenik több AB véleményben (34/1991. (VI. 15.) AB határozat, ABH 1991, 170, 172.; 34/2014. (XI. 14.) AB határozat), az Emberi Jogok Európai Egyezményében (7. cikk) és a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányában (15. cikk) is. Továbbá a visszamenőleges hatály tilalma EUSZ 2. cikkében is lefektetett jogállamiság követelmények egyikének tekintendő.

támogatásának elveit, tartalmát, célját. Állami feladatként határozza meg a lakhatás elősegítését. Tartalmazzon garanciákat az egészséges környezethez való jog, valamint az egészségvédelem és az egészségügyi ellátáshoz való jog érvényesülése érdekében. Deklarálja a tanuláshoz, képzéshez, művelődéshez való jogot, rögzítse a munkához és az egészségügyi ellátáshoz való jogot, nyilvánítsa ki a rászorulóknak szociális ellátáshoz való jogát.

- **Garantálja a helyi közösségek önkormányzathoz való jogát** azt, hogy az önkormányzatisághoz fűződő jog megilleti az állampolgárok közösségét. Erősítse meg az önkormányzati autonómia alkotmányos garanciáit, a szervezetalakítás, döntési eljárások, önkéntes feladatvállalás szabadságát, és azt, hogy a saját bevétel és az önkormányzati vagyon nem vonható el. Biztosítsa ezen jogok alkotmánybírósági védelmét, vagyis azt, hogy az önkormányzati alapjogok sérelme esetén az érintettek közvetlenül az alkotmánybírósághoz fordulhatnak.

- **Rögzítse Magyarország EU-tagságából és NATO-tagságából is következő euro-atlanti elkötelezettségét**, hangsúlyozza, hogy Magyarország jószomszédi viszonyra törekszik valamennyi környező országgal, a politikai nemzet és a kulturális nemzet fogalmának különbözőségeiből fakadó elvek figyelembevételével pontosan fogalmazza meg a határon túl élő magyarokkal kapcsolatos állami felelősség tartalmát.

4) **A Magyar Szocialista Párt számára a “családhoz való jog” az emberi méltósághoz való jogból, az abból származtatott önrendelkezési jogból, az általános cselekvési szabadságból és a személyiség szabad kibontakoztatásához való jogból származik.** Egy modern európai alkotmánynak világnézeti elköteleződéstől mentesen, a társadalmi viszonyokhoz igazodva valamennyi állampolgár számára egyenlően kell garantálnia, a szabad elhatározásán alapuló, szoros érzelmi és gazdasági közösségben élő személyek viszonyainak védelmét. Továbbá biztosítani kell, hogy egyes személyek ne szenvedjenek hátrányos megkülönböztetést azért, mert a mindenkori kormány ideológiájához nem illeszkedő családmódban képzelik el az életüket. Ezt az Alkotmánybíróság az 57/1991. (XI. 8.) AB határozatában is hangsúlyozta, amikor a család szerepének vizsgálata során a tényleges együttélésnek tulajdonított jelentőséget. Ennek megfelelően az alkotmánynak a család szerepének értékelése során alkalmazkodni kell azokhoz a társadalmi változásokhoz, amelyek az egyének autonómiájából és a szabad választásából fakadnak. **Az MSZP álláspontja szerint ennek megfelelően az alkotmánynak a világnézetiileg semleges, a mindenkori társadalmi viszonyokhoz igazodó**

és a tényleges együttélés alapján álló családmódellet kell alkotmányos védelemben részesítenie.

A Magyar Szocialista Párt osztja az Alkotmánybíróság álláspontját, miszerint a család fogalmának a házasság fogalmával való „összemosása” az Alaptörvény L) cikkéből sem következik, habár az L) cikk két tagmondata egymással összefüggésben ugyan, de különálló fogalomként kezeli a házasságot és a családot, vagyis azok egymással nem azonosak. Így a család fogalmának bővítése és az azonos neműek házasságának bevezetése összefüggésben áll egymással, de elkülönülten (is) kezelhetők.

A Magyar Szocialista Párt szerint a házasság tekintetében a személyes választás joga elválaszthatatlan része az egyéni autonómiának. Az MSZP álláspontja szerint a házasság tehát alapvető fontosságú és az önmeghatározás legjelentősebb cselekedetei közé tartozik minden egyén számára. Ennek megfelelően a házassági egyenlőség kérdését elsősorban nem a család alkotmányjogi helyzetéből, hanem az egyén autonómiájából és a döntési szabadságából javasolja levezetni. A házassággal összefüggő személyes döntési szabadság jó példája, hogy a házasságkötéshez a közügyek gyakorlásától eltiltott, szabadságvesztésüket töltő raboknak is joguk van.

A Magyar Szocialista Párt álláspontja, hogy a bejegyzett élettársi kapcsolat és a házasság intézménye között meglévő különbségek fenntartása indokolatlan. Még az Alaptörvény házasság védelmére vonatkozó rendelkezései és az intézményi védelmi kötelezettségéből sem következik, hogy az azonos nemű párok a házasság intézményéből nem részesülhetnek. A házasságkötéssel, valamint a gyermekneveléssel kapcsolatos döntések az egyén autonómiájával szorosan összefüggő kérdések, amelyekkel kapcsolatban irreális az a feltételezés, hogy az azonos nemű párok ilyen jellegű döntése, bármilyen - házasság intézményét veszélyeztető - hatással lenne az ellenkező nemű párok döntésére.

Az MSZP szerint a jogalkotónak nem lehet feladata, hogy világnézeti alapú erkölcsi iránymutatást adjon az állampolgárok számára legszemélyesebb döntéseik vonatkozásában. **A jogalkotónak azt kell biztosítania valamennyi állampolgár számára, hogy a személyes életüket megkülönböztetéstől mentesen gyakorolhassák.** Például az azonos nemű párok esetében az örökbefogadás szabályainak alkalmazása a gyakorlatban más következményekkel jár, mint az ellenkező nemű párok vonatkozásában. Ennek megfelelően a jogalkotó elsődleges feladata, hogy az eddig rendezetlen életviszonyok vonatkozásában a jogalkotás eszközeivel előrelátható, kiszámítható és az egyenlőséget tükröző választ

adjon minden érintett személy számára. Így a házassági egyenlőség bevezetése a 21. században már nem pusztán erkölcsi kérdés, hanem jogállami kötelezettség, mivel a társadalmi változások megkövetelik, hogy a jogalkotó megnyugtató válaszokat adjon felmerülő új élethelyzetekre, mint például a meleg párok által történő örökbefogadás.

Le a hatalomkoncentrációval!

A Magyar Szocialista Párt Bibó Istvánnal együtt vallja, hogy nem az a fontos, hogy definiáljuk, milyen funkciói vannak az államnak, és azokat milyen technikával, milyen szervezeti megoldásokkal lehet elválasztani, hanem hogy olyan struktúra álljon fel, amiben a hatalom koncentrációja nem jöhet létre.

1) A Magyar Szocialista Párt azt javasolja, hogy szélesítsük a népszavazásra bocsátható tárgyköröket, és állítsuk vissza a népi kezdeményezés jogát. A népszavazás akkor legyen érvényes, ha az összes választópolgár legalább 25%-a érvényes szavazatot ad le. Az eredményességi küszöb maradjon változatlanul az érvényes szavazatok 50%-a. Az elrendelés/kiírás feltételein nem szükséges változtatni, mert nem fűződik méltányolható érdek ahhoz, hogy a lakosság körében alig támogatott kérdésekben kiírt népszavazások lebonyolítására jelentős költségvetési forrásokat kelljen fordítani.

2) A Magyar Szocialista Párt javasolja, hogy az Országgyűlés működését a jogállami elveknek megfelelő gyakorlat jellemezze. A mindenkori kormánynak tisztelettel és a parlamenti kisebbség jogait is figyelembe véve kell viszonyulnia a törvényhozáshoz. Nem a jogszabályok megváltoztatása, hanem a hatalmat gyakorlók hozzáállásának megváltozása állítja majd helyre az Országgyűlés demokráciákban megszokott szerepét és tekintélyét. Azt javasoljuk, hogy

- a házbizottsági ülések ismét érdemiek legyenek, a házelnök ne éljen vissza hatalmával, ne alkalmazzanak a képviselői függetlenséget csorbító szankciókat az Országgyűlésben. A házelnök döntései ellen a szabad véleménynyilvánítással és a sajtószabadsággal összefüggő esetekben lehessen fellebbezni, és biztosítsuk, hogy a sajtónak feltétel nélküli, szabad bejárása legyen az Országházba.

- A törvényjavaslatok indokolásai érdemiek legyenek, és a jogalkotó valódi szándékát jelenítsék meg, a kormány ne képviselőkkel adassa be előterjesztéseit, hanem kormányként a jogalkotási törvényben foglalt módon. A törvényjavaslat előterjesztői, akkor is, ha a kormánypárt vezető

politikusi, maguk legyenek a vezérszónokok, és vegyenek részt a vitában.

- A parlamenti vitában a kormány képviselője érdemben vegyen részt, válaszoljon a feltett kérdésekre és reagáljon a vitában elhangzottakra. A bizottsági üléseken politikai vezetők (miniszterek, államtitkárok) képviseljék az előterjesztéseket, ne kormánytisztviselők, az interpellációkra, kérdésekre, azonnali kérdésekre érdemi válaszokat adjanak a kormánytagok. Legyen mód a vizsgálóbizottságok felállítására.

3) A Magyar Szocialista Párt 1989 óta következetesen azt javasolja, hogy a köztársasági elnököt közvetlenül a nép válassza, és a köztársasági elnök a kormány ellensúlyaként működjön. Ez utóbbi vonatkozásban nincs szükség törvénymódosításra, azonban álláspontunk határozott deklarálására igen. Nincs közmegegyezés ugyanis abban, hogy mi volna a helyes államfői jogállás, s mi lenne a köztársasági elnök megválasztásának helyes módja. Vannak, akik a közvetlen választás mellett érvelnek, ahogyan mi is, de többen vetették fel egy, az Országgyűléstől független, eltérő elvi alapon összeálló választótestület útján való megválasztás lehetőségét is. Abban viszont nincs vita, hogy az államfő a jelenlegi státuszát tekintve ellensúly legyen a végrehajtó hatalomnak. Az Alkotmánybíróság által kimunkált álláspont, mely szerint a köztársasági elnök nem része a végrehajtó hatalomnak, hanem kiegyensúlyozó szerepet tölt be, a jogtudományban meggyőző többségnek örvend.

4) A Magyar Szocialista Párt azt javasolja, hogy az Alkotmánybíróság tagjait ezentúl is az Országgyűlés válassza meg az összes képviselő legalább kétharmadának támogatásával. Jelölni azonban ne lehessen a mindenkori ellenzéki pártok egyetértése nélkül, s a jelölés ne kizárólag az Országgyűlés hatáskörébe tartozzon. Jelölési jogot kapjanak, a köztársasági elnök, a MTA, a jogi egyetemek és a Kúria, ez ugyanis tovább távolíthatja az Alkotmánybíróságot a politikai természetű hatalmi ágaktól, és a szakmai megfelelésséget is erősíti, ha az alkotmánybírók jelölési joga nem csak az Országgyűlést illeti meg. Az Alkotmánybíróság létszámán nem javaslunk változtatni, ahogy mandátumuk 12 éves hosszán, s azon sem, hogy ne legyenek újraválaszthatók. Az alkotmánybírók esetében a bírókénál magasabb nyugdíjkorhatárt javaslunk megállapítani, viszont a megválasztott alkotmánybírók 75. életévük betöltését követően ne maradjanak hivatalban.

- Jelentősen szélesíteni javasoljuk az utólagos normakontroll kezdeményezésére jogosultak körét, és megfontolásra érdemesnek tartjuk az „actio popularis” jogintézményének helyreállítását. Az „actio popularis” a rendszerváltozás sajátos intézményeként, a jogrendszer

megtisztítását segítette elő, s kifejezésre juttatta, hogy mindenki érdekelt abban, hogy alkotmányos jogszabályaink legyenek, és sok e szabály alapján benyújtott indítványból született meghatározó jelentőségű alkotmánybíróági döntés. A jogállami működés helyreállítása ismét időszerű, és a helyzet sok mindenben hasonlít az 1989-es történelmi fordulóhoz. Ha nem is vezetjük be ismét ezt a jogintézményt, az utólagos normakontroll kezdeményezésére jogosultak körének bővítését mindenképpen javasoljuk, így – legalább – minden országgyűlési képviselő, valamint meghatározott¹⁰ érdekvédelmi szervezetek élhetnek vele. Az alkotmányjogi panasz az egyetlen, nem a hatalomkoncentráció érdekében elfogadott újítás az Alaptörvényben, s azt Magyar Szocialista Párt megtartandó jogintézménynek tekinti.

• **A Magyar Szocialista Párt megvitatandó és tisztázandó kérdésnek tartja az Országgyűlés és az Alkotmánybíróság viszonyát, vagyis a „láthatatlan alkotmány” problematikáját. A két megközelítés, amit megvitatásra ajánlunk:**

A) Deklarálja az alkotmány, hogy az Alkotmánybíróság jogosult az alkotmánymódosító javaslatok utólagos normakontrolljára is. A hatályos szabályozás alapján az Alkotmánybíróság az Alaptörvényt és az Alaptörvény módosítását csak a megalkotására és kihirdetésére vonatkozó, az Alaptörvényben foglalt eljárási követelmények tekintetében vizsgálhatja felül. A végrehajtó hatalom és a törvényhozás politikai természetű hatalmi ágak, melyek a közhatalom legnagyobb részének birtokosai, és ebben a megközelítésben a legfőbb hatalmi ellensúlyának az Alkotmánybíróság tekinthető. Az Alkotmánybíróság és a törvényhozás elvileg egymás mellé rendelt hatalmi szervként működnek, és mint az összes többi, együttműködésre kötelezettek. Az Országgyűlésnek nincs primátusa az Alkotmánybírósággal kapcsolatban. Vagyis az Országgyűlés, mint alkotmányozó hatalom nem írhatja felül az Alkotmánybíróság határozatait, úgy, hogy a megsemmisített törvény által szabályozott rendelkezést az Alkotmányba emeli, avagy olyan rendelkezést emel alkotmányos szintre, amelynek alapján már aggály nélkül be tudja vezetni azt a rendelkezést, amelyet az Alkotmánybíróság alkotmányellenesnek talált.

B) Az Országgyűlés a népszuverenitás letéteményeseként minden közjogi hatalom forrása. Az Alkotmánybíróság hatásköre jellemzően a törvénybe vagy az alacsonyabb szintű jogforrásba foglalt jogszabály,

---

¹⁰ Olyan civil szervezet járhatson el, aki az adott körben szakmai szervezetnek minősül – a tevékenységi köre és az utolsó 3 éves beszámoló alapján az adott témával foglalkozott.

illetve egyéb jogi eszköz alkotmányellenességének vagy nemzetközi szerződésbe ütközésének vizsgálatára terjed ki. Az Alkotmánybíróságnak ebben a hatáskörben nem a pillanatnyilag érvényes, hanem a mindenkori alkotmányt kell védenie, tehát a felülvizsgálati hatásköre nem terjed ki az alkotmány normatív tartalmára. Ebből kifolyólag az Alkotmánybíróságnak nem lehet olyan hatalma, amely képes blokkolni az alkotmányozó hatalomként eljáró Országgyűlést, hiszen ez azt jelentené, hogy az Alkotmánybíróság bizonyos tekintetben Országgyűlés felett áll, mert csak az Alkotmánybírósági vétó hiányában valósulhat meg az alkotmánymódosítás. Tulajdonképpen az "alkotmányellenes" alkotmánymódosítások esetében az Alkotmánybíróságnak állást kell foglalnia, hogy milyen a „megengedhető” és a „nem megengedhető” alkotmánymódosítás. Viszont erre demokratikus államban csak az Országgyűlésnek van hatásköre. Ugyanakkor nem elképzelhetetlen egy olyan eljárás, amely során az Országgyűlés – mint alkotmányozó hatalom – valamilyen formában előzetesen beépíti vagy kikéri az Alkotmánybíróság véleményét. Ez nyilvánvalóan több garanciákat nyújtana az alkotmánymódosítással összefüggő eljárásokban. De így sem fordulhat elő, hogy az alkotmányozó hatalmat felülbírálja egy másik szerv.

5) A Magyar Szocialista Párt a bírói függetlenség attribútumának azt tartja, hogy az ítélező bíró nem utasítható, döntését szabadon, saját elhatározásából hozza meg, és a státuszában független. Ez utóbbit a jelenlegi igazgatási modell nem biztosítja kielégítően. A bíróság függetlenségének a garanciája szerintünk a mindenkori öniszervezés (teljeskörű autonómia) és személyes függetlenség biztosítása. A "bírói önvédelem" eszközeit bővíteni kell. A Magyar Szocialista Párt azt javasolja, hogy a bírósági igazgatási modell alapvetően átalakításra kerüljön, és a bíróságokat érintő legfontosabb rendelkezések a szervezeti törvényekből kerüljenek át az alkotmányba. Az állami költségvetésen keresztüli esetleges nyomásgyakorlás megelőzése végett azt javasoljuk, hogy a bírósági költségvetés ne lehessen kevesebb az előző évinél.

A bírói öniszervezési szervek legfontosabb feladatának azon, a bírói státusszal összefüggő döntések meghozatalát tartjuk, amelyeknek lehetnek valódi hatásai az ítélező tevékenységre, más szóval a bírói függetlenségre.

• **Ezért azt javasoljuk, hogy a bírói öniszervezési szerveként működő, a bíróságok legfelsőbb szintű igazgatását ellátó tanács hozza meg a bírói státusszal kapcsolatos döntéseket.** E tanácsnak ne lehessen politikus tagja (sem miniszter, sem országgyűlési képviselő). A függetlenség sosem

egyenlő a párbeszéd, a kapcsolattartás tilalmával, az alkotmányos szervek együttműködésének – Alkotmánybíróság által kidolgozott – elve nem sérti a hatalmi ágak elválasztásának elvét. A bírói státuszt érintő döntésekbe azonban más hatalmi ág képviselőjének semmiféle formális beleszólást nem javasolunk engedni.

- **Az Országos Bírói Hivatalt javasoljuk megszüntetni, s a tanácsnak legyen – adminisztratív funkciót betöltő – hivatala.** Részletkérdésnek tekintjük azt, hogy visszaáll-e az Országos Igazságszolgáltatási Tanács (a továbbiakban OIT) elnevezés, avagy megmarad az Országos Bírói Tanács (a továbbiakban OBT). A hivatalvezetőt viszont ne az Országgyűlés, hanem a tanács (OBT vagy OIT) válassza meg, annak alárendeltségében dolgozzon és annak döntései alapján vezesse a hivatalt. A tanácsban (OBT vagy OIT) tanácskozási joggal tag legyen a legfőbb ügyész, a Magyar Ügyvédi Kamara elnöke és a Magyar Országos Közjegyzői Kamara elnöke.

- **Az ítékezés egységesítésével kapcsolatos hatáskörök maradjanak a Kúriánál, a szervezeti kérdések kerüljenek a létrejövő Tanácshoz és annak hivatalához, azzal, hogy az elnök pozícióját kell oly módon megerősíteni, hogy független legyen a politikai befolyástól.** Jelenleg az OBH elnöke politikai hatalom által választott, ráadásul erős belső szervezeti jogosítványokkal rendelkezik, ezért ma a bírósági szervezeten belüli függetlenséget leginkább belső szervezeti nyomás veszélyezteti. Ezért azt javasoljuk, hogy a Tanács elnökéről közvetlenül a bírói kar egy általuk kialakított pályázat/ szavazás alapján döntsön.

- **A bírói karrierutak (kinevezési és előmeneteli rendszerek) illetve a bírósági vezetők kiválasztásával komoly nyomás gyakorolható a bírókra, ezért az ezzel összefüggő igazgatási kérdéseknek is szervezetrendszeren belül kell dönteni.** Ez az alapvető garanciája a bírósági függetlenségnek. Ugyanis az igazgatási kérdésekkel is lehet befolyásolni a bíróság működését főleg, ha ez keveredik az előmeneteli kérdésekkel, áthelyezéssel, ügyelosztással és egyéb adminisztratív kérdésekkel.

- **A bíróságok igazgatásának MSZP által támogatott iránya az, hogy az igazgatásban tapasztalható párhuzamosságokat meg kell szüntetni, és – a bírói státuszt érintő döntések kivételével – az igazgatási jogkört legnagyobb részben a kormányhoz kell telepíteni, megteremtve ezzel az igazságszolgáltatás működéséért való formális kormányzati felelősséget.** Fenti logika mentén megfontolandó, hogy a megyei szinten az igazgatási feladatok ellátásáért felelős törvényszéki elnököket az igazságügyért felelős

miniszter nevezze ki. Ekkor azonban a törvényszéki elnök ne szólhasson bele többé a megye területén meghozott bírákat érintő státuszdöntésekbe, ezért az országos mintájára, megyei bírói tanácsokat kell alakítani, amelyek ezt a kompetenciát átveszik. Ebben a modellben a törvényszék elnökén kívül minden más megyei bírósági vezetőt (akár törvényszéki, akár járásbírói), vagy az országos, vagy a megyei bírói tanács választ.

• **A bírói státuszt érintő – nem szervezeti jellegű – szabályozás is újragondolást érdemel a bírói függetlenség megerősítése érdekében.** Ilyen például a bírói pályázatok és a bírósági vezetői pályázatok során alkalmazott pontrendszer, a versenyvizsga, a fegyelmi felelősség, avagy a bírói munka értékelésének szabályrendszere, a bírói javadalmazás rendszere, a jogorvoslat lehetőségének megteremtése státuszdöntésekben. Ennek meghatározása azonban konkrétan akkor lehetséges, ha kialakult a végleges igazgatási-szervezeti felépítés. A bírák nyugdíjba vonulásának felső korhatárát – igazodva több mint egy évszázados hagyományainkhoz – 70 éves korban javasoljuk meghatározni.

• **Elismerve és megtartva a Kúria jogegységesítésben betöltött kiemelten fontos szerepét, a legfelsőbb bírói testület már-már jogalkotói alkotmányos jogállásra emlékeztető hatásköreit javasoljuk megszüntetni.** Ennek helye van az angolszász (common law) jogi hagyománnyal rendelkező országokban, azonban a kontinentális (alapvetően pozitív jogi) felfogástól, így a magyar jogi hagyományoktól is távol áll.

6) A Magyar Szocialista Párt megvitatásra javasolja, hogy

A) az ügyészség a kormány alá rendelve működjön, és a legfőbb ügyészt az igazságügyért felelős miniszter nevezze ki. Az eljáró ügyész munkáját főszabály szerint ne utasítás alapján végezze. Csak kivételes esetben és írásba foglalt indokolással legyen utasítható az eljáró ügyész vádemelésre, avagy vádejtésre. Az igazságszolgáltatás ugyanis, mint független hatalmi ág a bírói hatalmat jelenti. Az ügyészségnek – akárcsak a rendőrségnek – pártatlanul, a jogállami normák szerint kell működnie, azonban nem kívánalom a szervezeti függetlenség. Az ügyészség alkotmányos kötelessége a kormány büntetőpolitikájának támogatása. A kormány alá rendelt ügyészi szervezetben a közjogi helyzet megváltozásának ellentételezéseként erősíteni kell az eljáró ügyészek döntési és státuszbeli függetlenségét.

B) Az ügyészség maradjon az Országgyűlés ellenőrzése alatt. Főleg akkor, ha az Igazságügyi Minisztériumnak is van hatásköre a bíróság felett. A legfőbb ügyész újra választhatóságát ebben az esetben korlátozni

szükséges, és kétharmaddal visszahívhatóvá tenni bizonyos feltételek fennállása esetén.

A Magyar Szocialista Párt javasolja, hogy csatlakozzunk az Európai Ügyészséghez. Azt is javasoljuk, hogy kerüljön kijelölésre az ügyészi vagy bírói karból egy ügyész, aki az EUROPOL-val, illetve más szervezetekkel összhangban kifejezetten az EU-s forrásokat érintő gazdasági bűncselekményekkel és a legújabb hatáskör bővítés alapján terrorizmussal kapcsolatos ügyekben járjon el.

7) A Magyar Szocialista Párt álláspontja szerint az országgyűlési biztosok önállóak legyenek. Korábbi jogköreik ismételt biztosítása mellett, az országgyűlési biztosok egyenlők és egymástól függetlenek legyenek. Mandátumuk 6 évre szóljon, de ne legyenek újraválaszthatók. Az ombudsmani tisztségre vonatkozó legfontosabb rendelkezéseket maga az alkotmány rögzítse. Az országgyűlési biztosok vizsgálati jogköre az Országgyűlés és a köztársasági elnök kivételével minden állami szervre, valamint közfeladatot ellátó vagy közszolgáltatást nyújtó egyéb szervekre kiterjedjen, azzal, hogy az Alkotmánybíróság és a bírósági szervezetrendszer tekintetében nem terjed ki a döntések tartalmának vizsgálatára. Utóbbi vonatkozásában megfontolandónak tartjuk, hogy a biztos jogköre kiterjedjen a bírósági igazgatási vezetők igazgatási jogkörben hozott döntéseire is.

8) A Magyar Szocialista Párt azt javasolja, hogy a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság szűnjön meg, és helyette információs biztost válasszon az Országgyűlés. Ez egy „sui generis”¹¹, nem (csak) ombudsmanként működő intézmény lenne, azaz nem csupán klasszikus ombudsmani feladatkört látna el, hanem az ombudsmani jogalkalmazási hatásköre mellett más alapjogvédelmi és hatósági funkciót is, ami Európában sok helyen ismert és alkalmazott modell. Neve adatvédelmi biztos helyett információs biztos legyen, ezzel is hangsúlyozva, hogy a biztos az adatvédelmi (magánszféra-védelmi) feladatköre mellett az adatnyilvánossággal (információszabadsággal) kapcsolatos szabályok feletti felügyeleti jogkört is ellát.

E biztosnak teljes függetlenséget kell élveznie mind a kormánytól, mind pedig a felügyelete alatt álló, nem állami szektortól.¹² Elengedhetetlen, hogy a személyes adatok védelméhez és a közérdekű adatok megismeréséhez és terjesztéséhez fűződő alkotmányos jog védelmére és e két területet érintő jogszabályok megtartásának

¹¹ Egyedi jellemzőkkel rendelkező.

¹² Az uniós irányelv az adatvédelmi felügyelő szervet alapjogvédő intézményként definiálja.

ellenőrzésére egy önálló, független intézményt jelöljön ki az alkotmány. Azt is javasoljuk, hogy sarkalatos törvény garantálja az adatvédelemi és információs jogokat.

A közérdekű adatok körét bővíteni kell, e területen a jogi szabályozás revíziója szükséges. A GDPR (általános adatvédelmi rendelet) lehetőséget nyújt arra, hogy a magyar jogba is átültessük a civil szervezetek képviseleti jogának és a közérdekű igényérvényesítésnek a lehetőségét, hasonlóan a környezetvédelmi szabályozáshoz. Ilyen esetekben szakmai szervezetek (illetve jogvédő civilszervezetek) magánszemélyek nevében is eljárást indíthatnának adatvédelemmel összefüggő esetekben. Ez kedvező változás lenne, mert az adatvédelemmel és magánszférával kapcsolatos eljárások gyakran komoly szakmai és jogi ismereteket igényelnek, ami nem minden magánszemély esetében adott. Ebből kifolyólag gyakran nem indulnak eljárások a komolyabb adatvédelmi incidensek után. Ez a változás viszont látványos eredményekkel járna, hiszen jóval több eljárás indulhatna, magasabb szintű szakmai felkészültség mellett, amelyet nem lehetne csak úgy elsüllyeszteni, s így a piaci szereplők is nagyobb figyelmet fordítanának az adatkezelésre.

9) A Magyar Szocialista Párt a közpénzügyi intézmények függetlenségének megteremtését javasolja. A visszaélésszerű, politikai érdekeket szolgáló működésen ugyanis változtatni kell. A közpénzügyi intézményrendszer vonatkozásában már akkor visszaállítható a jogállami működés, ha visszaalakul a 2010 előtti jogi környezet. Szólnak szakmai indokok a Magyar Nemzeti Bank és a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletének szétválasztása mellett is. Ekkor a strukturális átalakítás miatt ugyancsak felmerülhet új vezetők kinevezésének szükségessége.

Korszerű közjogot!

A Magyar Szocialista Párt közjogot érintő módosításra, revízióra, átalakításra vonatkozó további javaslatai:

1) A Magyar Szocialista Párt a sarkalatos törvények számának csökkentését javasolja. A Fidesz a korábbihoz képest lényegesen szélesebb körben szabályoz sarkalatos törvényekkel, mint korábban, azért, hogy egy későbbi kormány mozgásterét jelentősen befolyásolja, ami szándékos akadályoztatásnak tekinthető. Ráadásul egyes intézményi struktúrákat kötöttek kétharmados többséghez, míg alapjogokat nem. Disszonáns például, hogy – miként korábban kiemeltük – az adatvédelem intézményi struktúrája kétharmados, de az adatvédelemre vonatkozó garanciális szabályokat feles többséggel lehet elfogadni.

2) **A Magyar Szocialista Párt elkötelezett az arányos vagy legalábbis lényegesen arányosabb választási rendszer létrehozása mellett, ami egyaránt lehet tisztán listás vagy vegyes rendszer is. A kettős állampolgársággal rendelkező, de magyarországi lakhellyel nem rendelkezők mellett az MSZP javasolja, hogy a külföldön dolgozó és élő magyar állampolgárok is szavazhassanak levélben mind a magyarországi lakóhelyük szerinti egyéni jelöltekre, mind a pártlistákra. A választójogi rendszer reformját (tartalom, eljárásjog, finanszírozás), a választási szervek összetételének újragondolását is javasoljuk. Mivel a választási rendszer érinti a média világot, az Állami Számvevőszék működését és jogköreit, ezért, a mai tudományos állásponttal egyezően e témakör komplex, interdiszciplináris áttekintését, és a legfontosabb kampánypontok kialakítását javasoljuk.**

3) **Fontosnak tartjuk az emberi jogokat garantáló nemzetközi egyezmények ratifikálását és a hazai jogrendszerbe való átvezetését. A Fidesz-KDNP számos olyan nemzetközi egyezményt nem ratifikált, amelyek az állampolgároknak, avagy az állampolgárok egyes csoportjainak többletjogokat, az államnak pedig jogalkotási, anyagi vagy más kötelezettségeket jelentettek volna. Voltak olyanok is, amelyek nem illettek bele a keresztény-konzervatív értékrendjünkbe, mint az Európa Tanács Egyezménye a nők elleni és a családon belüli erőszak megelőzéséről és felszámolásáról (Isztambuli Egyezmény), amelynek ratifikációját javasoljuk.**

4) **A Magyar Szocialista Párt az állami szervek és az állampolgárok viszonyának átértékelését – az állampolgárok kiszolgáltatottságának csökkentését – javasolja a hatósági, bírósági eljárásokban. A büntetőeljárásokban rendelkezések tucatjai biztosították, hogy az ügyészség és a rendőrség jogai nőttek az állampolgárokéval szemben, míg fordítva sohasem. Ugyanez igaz a hatósági eljárásokban az ügyféljogokra is, és e körbe sorolhatók a civil szervezetekkel szembeni fellépések, és az azokra vonatkozó korlátozó jogi szabályozás bevezetése is, vagy a gyülekezési jogot korlátozó rendelkezések.**

5) **Javasoljuk a második és harmadik generációs emberi jogok (szociális, gazdasági, kulturális, valamint környezeti jogok) körének pontos meghatározását. A Fidesz-KDNP – csökkentve ezáltal is az állampolgárok lehetőségeit és jogait az állammal szemben – számos korábbi alapjogot alakított államcélá. Ezek közül legfontosabbak egyes szociális (például időskori ellátáshoz való), környezeti és kulturális alapjogok. A különbség az alapjog érvényesülését az államnak garantálnia**

kell, míg az államcél elérésére csupán törekedni kell. Mivel ezeknek a jogoknak az előmozdítása hatékony nemzetközi együttműködést igényel, javasoljuk arra törekedni, hogy a jelenleginél komolyabb szerepet vállaljunk a második és harmadik generációs emberi jogok előmozdításán dolgozó nemzetközi szervezetek munkájában.

6) A Magyar Szocialista Párt álláspontja, hogy a történelmi és társadalmi fejlődés eljutott arra a fokára, hogy javasoljuk az állatoknak, az állatvilágnak az alkotmányba emelését. Úttörők lennénk ezzel az Európai Unióban, annak ellenére, hogy a közösségi jog már régóta a dolgok fogalmától elvi alapon elválasztva, kiemelt jelentőségét elismerve kezeli az állatokat és az állatvilágot. Az, hogy állatok érezni, szenvedni és örülni képes élőlények, tiszteletben tartásuk, jó közérzetük biztosítása minden ember erkölcsi kötelessége, nem csupán az Európai Unió közösségi jogában, hanem a mindennapi ember életszempléjében is tükröződik.

Az embernek a természet világához való kapcsolata, e kapcsolatának minősége meghatározó az ember testi és lelki egészsége szempontjából is. Ahhoz, hogy az ember szellemileg egészséges maradjon, szüksége van és lesz a természettel való bensőséges viszonyra, az abból fakadó élményekre. Ahhoz, hogy az emberi test egészséges maradjon, vagy egészségét képes legyen visszaszerezni, továbbra is szüksége van a természet erejére, segítségére. Az állatok tisztelete és védelme az emberi kultúra elválaszthatatlan része is, amióta az állatok az emberiség szolgálatában állnak.

Ennek megfelelően az ember testi és lelki egészsége és a környezet állapotának megóvása – benne az állatok védelmével – olyan egységes, a védelem szempontjából szét nem választható érték, amelyet az új alkotmányban javaslunk megjeleníteni. Ezért javasoljuk, hogy az új alkotmány ismerje el azt a megkülönböztetetten nagy értéket, amelyet az állatvilág egésze és annak egyedei jelentenek az emberiség számára. Váljon az állam alkotmányban rögzített feladatává az állatok védelme és kímélete, tenyész- és haszonértékük, genetikai sokféleségük megőrzése és fejlesztése. Rendelkezzen az alkotmány arról is, hogy mindenki köteles az állatok kíméletére, életfeltételeiknek megteremtésére a jó gazda gondosságával.